

İDARİ YARGIDA TEMYİZ İNCELEMESİNİN USULİ KAZANILMIŞ HAKLAR AÇISINDAN SINIRLANMASI

İlhami ÖZTÜRK*

ÖZET

İdare ve vergi mahkemesi kararlarının Danıştay tarafından esasa ilişkin nedenlerle bozulması halinde, bozma gerekçelerine uyularak verilen kararlar tekrar temyiz edildiğinde, maddi veya hukuki koşullarda hiçbir değişiklik olmamasına rağmen başka bir gerekçe ile yeniden bozulabilmektedir. Danıştay'ın kendi gösterdiği yöntem ve gerekçe esas alınarak verilen kararın yeniden bozulması idari yargı sistemimize hakim olan pek çok ilkeyi zedelemekte, uyuşmazlığın makul sürede sonuçlandırılmamasına neden olarak sisteme duyulan güveni sarsmaktadır. Bu nedenle Danıştay'ca ilk kez yapılan temyiz incelemesi ile sonraki incelemelerin farklı esaslara göre yapılması gerekmekte, adli yargılamada içtihadi yolla yerleşik bir ilke haline gelmiş olan usulî kazanılmış hak müessesesinden de yararlanılmalıdır.

ANAHTAR KELİMELER

Temyiz, bozma, onama, uyma, ısrar, usulî kazanılmış hak, kesin hüküm, usul ekonomisi.

SUMMARY

In the event that decisions of administrative and tax courts are annihilated in accordance with the grounds of principles, when the decisions made by complying with the grounds of annihilation are appealed again, the decisions may be annihilated again under another ground despite the fact that different material and legal circumstances don't occur. Iterated annihilation of the decision by basing the method and the ground of the Council of State injures many prevalent principles in our administrative jurisdiction and abuses the trust on the system since it is the reason for not finalizing the disputes. Thus, initial appeal examination made by the Council of State and following examinations should be carried out in accordance with different principles and the institution of the right achieved procedurally which is established through case law in administrative jurisdiction as a principle should be used.

KEY WORDS

Appeal, annihilation, ratification, compliance, insistence, right achieved procedurally, procedural economics

---

* Sermaye Piyasa Kurulu Üyesi ANKARA

GİRİŞ

Hukuk devleti ilkesinin hayata geçirilerek hukuka uygun idarenin geliştirilmesinde büyük rol üstlenen idarî yargı sistemimiz, iki dereceli yapısı ile ilgili bazı sorunlarını bugüne kadar çözememiştir. Bu sorunlardan biri de, idare ve vergi mahkemelerince verilip Danıştay dairelerince esasa ilişkin nedenlerle bozulan kararların tekrar temyiz yolu ile incelenmesi dolayısıyla yaşanmaktadır. Mahkemelerin, bozma kararına uyarak uyuşmazlığı bozma kararında belirtilen esaslar dairesinde sonuçlandıran kararları tekrar temyiz edildiğinde, maddi veya hukuki koşullarda hiçbir değişiklik olmamasına rağmen başka bir gerekçe ile yeniden bozulabilmektedir. Danıştay'ın kendi gösterdiği yöntem ve gerekçe esas alınarak verilen kararın yeniden bozulması, bir yandan yargılamamanın kesin hükme ulaşma gayesi ile çelişirken, bir yandan da uyuşmazlığın makul sürede sonuçlandırılmamasına neden olmakta ve usul ekonomisi ilkesiyle bağdaşmamaktadır. Daha da önemlisi yargıya olan güven zedelenmekte, idarî yargının hukuka uygun idarenin geliştirilmesine yönelik misyonundan uzaklaşmaktadır.

Bu çalışma ile söz konusu sorun idarî yargının kendine has özellikleri de dikkate alınmak suretiyle incelenmiş ve çözüm önerileri geliştirilmiştir. Bu bağlamda öncelikle konunun hukuki yapısına değinilmiş, ardından sorunun hukuk yargılaması ile karşılaştırmalı olmak üzere tahlili suretiyle çözüm önerileri sunulmuştur.

A. İDARİ YARGIDA TEMYİZ, İTİRAZ VE KARAR DÜZELTME

Genel olarak ilk derece mahkemelerince verilen nihai kararların üst mahkemece hukuka uygunluk bakımından denetlenmesi¹ olarak tanımlanan temyiz, (genel) idarî yargı alanındaki en önemli olağan yasa yoludur. İdarî yargıda istinaf yolunun bulunmayışı bu önemi daha da artırmaktadır.² İdarî yargı sistemimiz içinde ilk derece mahkemeleri olarak idare ve vergi mahkemeleri, üst mahkeme olarak da Danıştay yer almaktadır. Ancak Danıştay Kanununun 24 üncü maddesi uyarınca ve yine bu maddede sayılan sınırlı sayıda dava ve iş bakımından Danıştay daireleri de ilk derece mahkemesi olarak görev yapabilmektedirler. Buradan hareketle Danıştay, özel görevli bir ilk derece mahkemesi olarak nitelendirilmektedir.³ 1990 yılında İdari Yargılama Usulü

¹ ONAR, Sıddık Sami, *İdare Hukukunun Umumi Esasları*, C. III, 3. Bası, İstanbul, 1966, s.1992

² GÖZÜBÜYÜK, Şeref, *Yönetmelik Yargı*, Turhan, 25. Bası, Ankara, 2006, s.490

³ GÖZÜBÜYÜK, DİNÇER, *İdari Yargılama Usulü*, Turhan, Ankara, 1996, s. 288, İdari yargı

İdari Yargıda Temyiz İncelemesinin Usulî Kazanılmış Haklar Açısından Sınırlanması

Kanununda yapılan değişiklikle Danıştay dava dairelerinin ilk derece mahkeme sıfatıyla görüp karara bağladıkları davalar için de temyiz yolu açılmış olup⁴ bu kararlara karşı ilgisine göre idari veya vergi dava daireleri kurullarına temyiz yolu ile başvurulabilmektedir.

Sistem içinde yer alan diğer bir mahkeme olan bölge idare mahkemeleri ise idare ve vergi mahkemelerinin başta tek hâkimli kararları olmak üzere diğer bir kısım kararlarını “**itiraz yolu**” ile incelemektedir.⁵

İtiraz yolunun temyiz yolundan temel farkı, bölge idare mahkemesinin yapılan itirazı kabulü halinde ortaya çıkmaktadır. Zira temyizden farklı olarak, itirazın kabulüne karar veren bölge idare mahkemesince, dosyadaki belge ve bilgiler yeterli ise dosya üzerinden, yetersiz ise yargılama yapılarak işin esası hakkında da bir karar verilmektedir.⁶ İlk derece mahkeme kararının sadece hukukilik açısından denetlenmemesi ve olay denetimine de girilmesi itiraz incelemesini istinaf incelemesine yaklaştırmaktadır. Buna karşılık itiraz incelemesi üzerine verilen her türlü kararın kesin olması ve bu kararlara karşı üst mercilere gidilememesi itiraz yolunu, istinaf yolundan ayırmakta ve temyiz incelemesine yakınlaştırmaktadır.⁷

İdari Yargılama Usulü Kanununda temyiz veya itiraz edilen kararlara karşı bir de karar düzeltme yolu öngörülmüştür. Kararın düzeltilmesi yolu ile itiraz veya temyiz incelemesi sonucunda nihai olarak verilmiş kararın, kararı veren

---

alanında genel görevli ilk derece mahkemeleri idare mahkemeleridir. Başka bir deyişle; yasalarla açıkça başka bir mahkemeye verilmemiş tüm idarî uyuşmazlıklarda görevli mahkeme idare mahkemeleridir.

⁴ Bu değişikliğin Anayasa'ya aykırılığından bahisle yapılan iptal başvurusu Anayasa Mahkemesi'nin 21/6/1991 gün ve E.1990/20, K. 1991/17 sayılı kararı ile; yüksek yargı organlarından herhangi birinin ilk derecede çözümleneceği dava türlerini belirlemek ve bunlara karşı kanun yollarını açıp açmamak tercihinin yasama organına ait bir takdir hakkı olduğu, Anayasa'nın 155. maddesinde Danıştay'ca ilk derecede verilen kararların kendi içinde temyizini önleyici herhangi bir düzenlemeye yer verilmediği ve bu davalar için temyiz yolunun açılmasında anayasal bir engel bulunmadığı, bu maddede yer alan ve idare mahkemelerince verilen karar ve hükümlerin (Danıştay'ın ilk derece mahkemesi olarak verdiği karar ve hükümler dahil) ilk ve son inceleme merciinin Danıştay olduğuna ilişkin düzenlemenin yasa koyucu tarafından son karar verme yetkisine sahip başka bir yargı yeri kurulamayacağı şeklinde anlaşılması gerektiği gerekçesi ile reddedilmiştir. <http://www.anayasa.gov.tr/eskisite/KARARLAR/IPTALITIRAZ/K1991/K1991-17.htm>

⁵ Bkz. 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 45 inci maddesi

⁶ ALTAY, Evren, *İdari Yargı Kararlarının Uygulanmamasından Doğan Uyuşmazlıklar*, Tuzhan, Ankara, 2004, s.160

⁷ ÇAĞLAYAN, Ramazan, *İdari Yargıda Kanun Yolları*, Seçkin, Ankara, 2002, s.107

mahkeme, daire veya kurulca bir kez daha “**gözden geçirilmesi**”⁸ amaçlanmakta olup bu olağan kanun yoluna⁹ Yasada gösterilen sınırlı sebepler dâhilinde başvurulabilmektedir. Kanunda karar düzeltme üzerine kararın bozulması hali ve buna bağlı sonuçlar temyiz yolundan farklı olarak ayrıca düzenlenmemiştir. Bu nedenlerle bozma kararlarına ilişkin olarak temyiz yolu bakımından yapılan açıklamalar karar düzeltme yolunun kullanıldığı hallerde bu yolu da kapsayacak şekilde aynen geçerlidir.

B. TEMYİZ İNCELEMESİ ve KARARIN BOZULMASI

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 49 uncu maddesine göre; Danıştay yaptığı temyiz incelemesi sonucunda temyiz konusu kararı başlıca üç nedenle bozabilir. Sözü geçen maddede; görev ve yetki dışında bir işe bakılmış olması, hukuka aykırı karar verilmesi ve usul hükümlerine uyulmaması bozma nedenleri olarak sayılmıştır. Yapılan inceleme sonucunda hem usul, hem de esas yönünden kararda isabet görülmemiş ise kararın bütünü bozulabileceği gibi bir kısmının onanması bir kısmının da bozulması mümkündür.

Usul hükümleri dayanak gösterilerek verilen temyize konu kararlarda esas incelemesi yapılmamış olacağından, Danıştayca bu kararların temyiz incelemesi üzerine verilen kararlarda esasa ilişkin bir unsura yer verilmemekte, işin esası hakkında karar verilmek üzere dosya ait olduğu Danıştay dava dairesi veya idari mahkemeye gönderilmektedir.

Mahkemece bozma kararı üzerine bozmaya uyularak verilen kararda, bozulan kararın temyiz merciince dokunulmamış kısımları yönünden de hüküm kurulabilir. Örneğin; temyiz konusu bir karar, duruşma yapılmamış olması veya dava dosyasının tekemmül etmeksizin karar verilmiş olması gibi nedenlerle bozulmuş ise, mahkemenin bozmaya uymak suretiyle verdiği kararda, önceki kararına aykırı hüküm kurması olanaklıdır.

Danıştay’ca yapılacak temyiz incelemesi sonucunda iki tür karar verilebilir. Bunlar; kararın hukuka uygun olduğunun tespiti halinde verilen **onama** ile aksi halde verilen **bozma** kararlarıdır. Düzelterek onama kararlarının onama, kısmen onama kısmen bozma kararlarının ise onanan kısmının

⁸ GÖZÜBÜYÜK, Şeref, “İdari Yargıda Kararın Düzeltilmesi”, AÜSBFD, 1965, C.XX, S.4., s.145; GÖZÜBÜYÜK, DİNÇER, a.g.e., s. 665

⁹ Karar düzeltmenin kanun yolları arasındaki yerinin olağan mı yoksa olağanüstü mü olduğu hususu öğretilerde tartışmalı olmakla birlikte İdari Yargılama Usulü Kanunu bu yolu olağan bir kanun yolu olarak kabul etmektedir. Bu konudaki açıklamalar için bkz. ÇAĞLAYAN, a.g.e., s.112

onama, bozulan kısmının ise bozma kararları kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir.

Temyiz incelemesi sonucunda bozma kararı verilmesi halinde ilk derece mahkemeleri veya ilk derece mahkeme sıfatıyla davayı gören Danıştay dairelerince dava dosyasının yeniden incelemeye alınması gerekmektedir. Bu inceleme ve sonucunda verilecek karar bakımından idare ve vergi mahkemeleri ile Danıştay dairelerinin durumu farklıdır.

1. İdare Ve Vergi Mahkemelerinin Bozma Kararı Karşısındaki Durumu

Kararı bozulan idare ve vergi mahkemeleri ya “**bozmaya uyma**” ya da ilk kararlarında “**ısrar**” ettiklerine ilişkin yeni bir karar alabilirler, bunun dışında üçüncü bir tür karar vermelerine olanak bulunmamaktadır.¹⁰ Birçok Danıştay kararında; “**Danıştayca, uyumsuzluğun çözümü de gösterilerek verilen ve kesinleşen bozma kararları üzerine, ilk derece mahkemelerinin, bozma kararında yazılı esaslara uygun olarak karar vermeleri ya da ilk kararlarında ısrar etmeleri dışında başkaca bir karar vermeleri olanaklı değildir.**”¹¹ şeklinde ifade edilen bu durum nedeniyle bozmaya uyulması halinde bozma kararında belirtilen hususlara sıkı sıkıya bağlı kalınması gerekmektedir. Aksi hal verilen bu ikinci kararın da bozulması sonucunu doğuracaktır.¹²

İdare ve vergi mahkemelerinin Danıştay dairelerince bozulan ilk kararlarında ısrar etmeleri ve bu kararların da temyiz edilmesi halinde temyiz yeri bu defa ilgisine göre Danıştay idarî veya vergi dava daireleri kurullarından biri

¹⁰ ÇAĞLAYAN, *a.g.e.*, s.97

¹¹ Danıştay Üçüncü Dairesinin 19/10/1999 gün ve E.1998/3495, K. 1999/3400 sayılı kararı, Danıştay Yedinci Dairesinin 1/2/2005 gün ve E.2001/2332, K.2005/81 sayılı kararı, <http://www.danistay.gov.tr/kerisim/container.jsp>

¹² Danıştay Yedinci Dairesinin 1/2/2005 gün ve E.2001/2332, K.2005/81 sayılı kararında; “**Danıştayca, uyumsuzluğun çözümü de gösterilerek verilen ve kesinleşen bozma kararları üzerine, ilk derece mahkemelerinin, bozma kararında yazılı esaslara uygun olarak karar vermeleri ya da ilk kararlarında ısrar etmeleri dışında başkaca bir karar vermeleri olanaklı değildir. Olayda da, vergi mahkemesi kararının, Dairemizin yukarıda açıklanan nitelikteki kararı ile bozulduğu ve Mahkemece de, ilk kararda ısrar edilmeyip, bozma kararına uyulduğu belirtildiğine göre, vergiye tabi tutulan kağıdın mahiyeti tayin edildikten sonra, 488 sayılı Damga Vergisi Kanununa ekli (1) sayılı Tablonun IV’üncü bölümünün 1’inci maddesinin (i) bendi ve olay tarihi itibarıyla öngörülen vergi oranı da dikkate alınarak, söz konusu kağıdın, anılan hüküm çerçevesinde değerlendirilmesi suretiyle karar verilmesi gerekirken, bu yönüyle herhangi bir inceleme yapılmaksızın verildiği anlaşılan temyize konu kararda isabet görülmemiştir.**” denilmektedir. <http://www.danistay.gov.tr/kerisim/container.jsp>

olacaktır. Bu kurulların ısrar kararı üzerine vereceği bozma veya onama kararı ise ilk derece mahkemeler bakımından bağlayıcı olup bu karara karşı yeniden direnme veya ısrar hakları bulunmamaktadır.

2. Danıştay Dairelerinin Bozma Kararı Karşısındaki Durumu

İdari Yargılama Usulü Kanununun 49 uncu maddesinin 4 ve 6 ncı fıkraları uyarınca Danıştay dairelerinin ilk derece mahkeme sıfatıyla verdikleri ve İdari ve Vergi Dava Daireleri Kurulları tarafından bozulan kararlarında ısrar (direnme) hakları bulunmamakta, dolayısıyla uyuşmazlığın bozma kararı doğrultusunda çözülmesi gerekmektedir.

Davayı ilk dereceden gören mahkemenin idare-vergi mahkemesi veya Danıştay dairelerinden biri olmasına göre bozma kararına uyma veya direnme konusunda farklı bir uygulama benimsenmiştir. Ancak Kanunun başka bir açıdan sistematik bütünlüğünü koruduğu görülmektedir. Kanun karara belli bir noktada kesinlik kazandırmaya çalışmakta, bu noktaya ise kurul kararından yola çıkarak ulaşmaktadır. Danıştay dairelerinin kararlarını temyizen inceleyen kurul kararlarına da, idare ve vergi mahkemelerinin ısrar kararlarını temyizen inceleyen kurul kararlarına da uyulması zorunlu karar niteliği tanınması¹³ bundan kaynaklanmaktadır.

C. KESİN HÜKÜM

Yargılama faaliyetinin belli bir yere geldikten sonra sonlandırılması başka bir deyişle kesin hükme ulaşılması hem birey güvenliği hem de kamu yararı bakımından zorunludur.¹⁴ Yargılamanın sonlanmadığı, sürekli gündemde kaldığı bir hukuk sistemi düşünülemez.¹⁵ Kesin hüküm müessesesinin bulunmadığı bir hukuk düzeninde yargılama ile ulaşılacak istenilen hukuki gerçekliğe hiçbir zaman ulaşılamaz. Haklar, sürekli olarak sürüncemede kalır ve kullanılamaz. Bu durum her şeyden önce yargılama faaliyetinin amacına aykırıdır ve güvenilirliğinin sorgulanmasına, gerekliliğinin tartışılmasına neden olur. Öte yandan yargılama faaliyetine konu hakkın sahibi bireyler bakımından da, bu durumun sürekli bir güvensizlik yaratacağı ortadadır.

Ülkemizde de mevcut yargılama usullerine ilişkin kanunların tümünde mahkemelerce verilen karar, belli bir noktadan itibaren kesin olarak kabul

¹³ GÖZÜBÜYÜK, DİNÇER, a.g.e., s. 638

¹⁴ İNAN, Kubilay, *Ceza Yargılamasında Yasa Yolları*, Seçkin, Ankara, 2006, s.62

¹⁵ SOYASLAN, Doğan, *Ceza Muhakemesi Usulü Hukuku*, Yetkin, Ankara, 2000, s.457

edilmekte ve bu karara çok genel olarak “**kararı veren mahkeme de dahil hiç kimse tarafından değiştirilememe**”¹⁶ şeklinde özetlenebilecek olan kesin hüküm etkisi tanınmaktadır. Başka bir deyişle bir yargı kararı, yasalar da belirlenen usullere uygun olarak verildikten ve varsa itiraz, temyiz, karar düzeltme gibi kanun yollarından geçtikten veya bu yollara başvurmak için tanınan sürelerin sona ermesinden sonra kesinleşmektedir.¹⁷

Yargılama faaliyetinin kesin hükümle sonuçlandırılmasına yönelik amaç İdari Yargılama Usulü Kanununun bütününde de göze çarpmaktadır. Üst derece incelemesi olan temyiz incelemesinin, ilk derece mahkeme kararının hukuka uygunluğunun denetimiyle sınırlanması, karar düzeltme incelemesinin daha da daraltılıp temyiz kararının gözden geçirilmesine indirgenmesi, ilk derece mahkemelerin bozma üzerine alabilecekleri kararın, bozmaya uyma ve ısrar kararından ibaret olması ve üçüncü bir tür karar verilememesi hallerinin tümünde bu amaç gözlenmektedir.

D. KESİNLEŞEN BOZMA KARARINA UYULARAK VERİLEN KARARIN YENİDEN TEMYİZİ

İlk derece mahkeme kararlarının temyizi halinde, Danıştay dairelerince yapılacak temyiz incelemesinin sınırları İdarî Yargılama Usulü Kanununun 49 uncu maddesinde hukuka uygunluk olarak gösterilmiştir. Aynı maddede, bu kararların Danıştay dairelerince bozulması halinde, mahkemelerce yapılacak incelemenin sınırları da uyma ve ısrar kararları bağlamında dolaylı olarak ortaya konulmuştur. Buna karşılık, ilk derece mahkemesinin, kesinleşmiş bir bozma kararına uyarak uyuşmazlığı bozma kararında belirlenen çerçeve içinde sonuçlandırması ve buna ilişkin kararın tekrar temyiz edilmesi halinde yapılacak incelemenin sınırları gösterilmemiştir.

Kanunda açıkça düzenlenmemiş olmakla birlikte, “*..ilk derece mahkemelerinin bozma hükmüne uyarak verdikleri kararlara karşı yapılan temyiz başvuruları ancak, bozma esaslarına uygunluk yönünden incelenmelidir.*” Başka bir deyişle inceleme, bozma kararı gereklerinin yerine getirilip getirilmediği ile sınırlı olmalıdır. Aksi halin kabulü; bir taraftan “**kesin hükmün sonuçlarını bertaraf ederken**” bir taraftan da usul ekonomisi ve adil yargılanma hakkı bağlamında makul sürede, hızlı, basit ve çabuk yargılanma ilkesine de aykırı olacaktır.¹⁸

¹⁶ ÇAĞLAYAN, *a.g.e.*, s.25

¹⁷ ÇAĞLAYAN, *a.g.e.*, s.25

¹⁸ Danıştay Vergi Dava Daireleri Genel Kurulunun 21/2/1997 gün ve E. 1995/207, K. 1997/125

İdari Dava Daireleri Genel Kurulu vermiş olduğu bir kararında “*Temyiz incelemesi sonucunda bir mahkeme kararının işin esasına ilişkin olarak bozulması halinde mahkemenin, bozma kararına uymak veya ilk kararında ısrar etmek olanağının bulunduğu, mahkemenin ilk kararında ısrar etmeyerek, bozma kararına uymak suretiyle verdiği kararın temyizi halinde, temyiz merciinin bu kez bozma kararına uygun karar verilip verilmediğini incelemek durumunda olduğu, temyiz incelemesi sırasında, temyiz merciinin aynı yasal mevzuatla farklı bir sonuca ulaşması, ilk bozma ve buna uyularak verilmiş olan yargı kararının aynı mevzuat karşısında yeniden değerlendirilmesi taraflar ve uygulama açısından istikrar ve kazanılmış haklar yönünden aykırı sonuçlar yaratabileceği, İdari Yargılama Usulü Kanununda “usulî kazanılmış hak” ile ilgili açık bir hüküm olmamakla beraber idare mahkemesince, Danıştay’ın ilgili dairesinin temyiz incelemesi sonucunda vermiş olduğu bozma kararına uyulmak suretiyle verilen kararın, dairesince yeniden temyizen incelenmesi aşamasında yapılacak inceleme, mahkeme kararının bozma kararına uygun olup olmadığı, bir başka anlatımla bozma kararı doğrultusunda olup olmadığı konusuyla sınırlı olmak durumunda bulunduğu” şeklinde bir tespiti yer vermiştir.¹⁹*

Zira; Anayasa’nın 141 inci maddesine göre “**Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.**” Kısaca “**usul ekonomisi**”²⁰ olarak adlandırılan bu ilkenin biri makro diğeri mikro

sayılı kararı, <http://www.danistay.gov.tr/kerisim/container.jsp>

¹⁹ Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulunun 3/3/2000 gün ve E. 1999/1126, K. 2000/394 sayılı kararı, bkz. COŞKUN, Sabri, KARYAĞDI, Müjgan, *İdari Yargılama Usulü*, Seçkin, Ankara, 2001, s. 549-552

²⁰ Tanrıver bu ilkeyi şöyle özetlemektedir: “Usul ekonomisi ilkesi, genel çerçevesi itibarıyla, boş yere dava (özellikle, mükerrer dava) açılmasını, yargılama sırasında gereksiz işlemlerin yapılmasını ve zor yöntemlerin seçilmesini önlemeye yönelik bir işlevi üstlenmiştir ve yargılamada, emekten, zamandan ve masraflardan olabildiğince tasarruf edilmesini öngörür (Schumann, E.: Die Prozessökonomie als Rechtsetischesprinzip, Festschrift tur Kari Larenz zum 70 Gebunstag, München 1993, s. 271-287. s.277-278; Mettenheim. C: Der Crundsatz der Prozessökonomie im Ziviiprozess, Berlin 1969, s.26; Yılmaz, E.: Medeni Yargılama Hukukunda Islah, Ankara 1982, s.45). Bir başka ifade ile, ihlâl edilen ya da ihlâl edilmesi olasılığı bulunan objektif hukukun (hukuk düzeninin), en az giderle, en kısa sürede ve en az zorlukla (yani, bürokratik işlemlerden ve formal kalıplardan olabildiğince arındırılmış bir biçimde) gerçekleştirilmesini ve boş yere davalar açılmasının önüne geçilmesini sağlamaya yönelik bir yargılama hukuku ilkesidir (Mettenheim s. 91; Yılmaz, E.: Hukuk Davaları Bakımından Adalet Hizmetlerinin İyileştirilmesi İhtiyacı ve Yapılması Gerekenler, SÜHFD., 1996/1-2. Şakir Berki’ye Armağan, Konya 1996, s.56-57). Sözü edilen ilke, hukuk tekniğinden ziyade, hukuk etiği ile ilgilidir (Schumann, s.280 vd.); bilhassa usul hükümlerinin hâkim tarafından yorumlanması sırasında özel bir önem taşır (Schumann s. 285-286) ve bu ilkeye uygun davranma, hem mahkemeler hem de taraflar açısından bir yükümlülük oluşturur (Schumann

İdari Yargıda Temyiz İncelemesinin Usulî Kazanılmış Haklar Açısından Sınırlanması

olmak üzere iki yönü bulunmaktadır. İlkenin makro yönü vatandaşlarının haklarına en az giderle ve en kısa sürede ulaşmasını sağlamakla görevli olan devleti ilgilendirmektedir. Konumuz bakımından asıl önemli olan mikro yönü ise doğrudan mahkemeleri ve hâkimleri ilgilendirmektedir. Buna göre mahkemelerin görevi önlerine gelen uyuşmazlığı çözmekten ibaret olmayıp aynı zamanda bu çözüme en kısa sürede ve en az giderle ulaşılmasını sağlamaları da gerekmektedir. Bu her şeyden önce mahkemelerin elindeki dava malzemesini iyi inceleyip değerlendirmesini ve boş yere zaman harcamamasını ifade eder.²¹

Kuşkusuz, Anayasa ile yargıya verilen bu görev, sadece ilk derece mahkemelere değil, yargılamanın her düzey ve derecesindeki tüm mahkemelere yöneliktir. Dolayısıyla yargılama faaliyetinin devamı süresince her derecedeki incelemeler boyunca bu ilkenin göz önünde bulundurulması anayasal bir zorunluluktur. Bu ödevde uygun davranma Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6 ncı maddesinde ifade olunan adil yargılanma hakkının da bir gereğidir.²² İdari yargılama usulüne hakim olan temel ilkelerden olan ucuzluk, basitlik ve çabukluk ilkesi de bunu gerektirmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi davaların makul bir süre içinde görülmesine ilişkin istikrar kazanmış kararlarından biri olan Frydlender kararında; yargı sistemlerinin mahkemelerin makul bir süre içinde kesin bir karara ulaşmasını herkes için garanti edecek biçimde düzenlenmesinin Sözleşmeciler Devletlerin sorumluluğu altında olduğu hatırlatılmaktadır.²³

Buna karşılık uygulamada, maddi ve hukuki koşullarda hiçbir değişiklik olmamasına, dosyaya başkaca bir bilgi veya belge eklenmemesine rağmen, Danıştay'ın, hatta aynı Danıştay Dairesinin daha önce verdiği kararın tam tersi bir karar vermesi hali ile karşılaşılabilmektedir.²⁴ Konuyu bir örnek

s.279); Yılmaz-Adalet Hizmetlerinin İyileştirilmesi. s.57). Medenî yargılamanın amacı gerçeğe ulaşmaktır; usul ekonomisine uygun davranılarak bu sağlanırsa, etkin bir yargılamadan söz edilir. Ancak, bu vesileyle, yargılamanın çabuklaştırılması adına gerçeğe ulaşma amacından da ödün verilemeyeceğinin altının çizilmesinde yarar vardır." TANRIVER, Suha, "Hukuk Yargısında Etkinliğin Sağlanması İçin Alınması Gereken Önlemler Üzerine", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2000, C. 49, S. 1-4, s.67-83

²¹ KONURALP, Haluk, "İcra Takibinden Önce Açılan Menfi Tespit Davasında Yetkili Mahkeme", <http://auh.f.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-arsiv/AUHF-1982-1987-39-01-04/AUHF-1982-1987-39-01-04-Konuralp.pdf>

²² TANRIVER, Suha, a.g.m.

²³ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarından Örnekler, Avrupa Konseyi Yayınları, Ankara, 2007, s.249

²⁴ Danıştay Altıncı Dairesinin 10/11/2006 gün ve E. 2004/1459, K. 2006/5160, 11/4/2006 gün

İlhami ÖZTÜRK

üzerinde somutlaştıracak olursak; Danıştay, mahkeme tarafından iptalle sonlandırılmış bir davada işin esasına ilişkin nedenlerle kararı bozmakta, mahkeme bozma kararına uyararak bu defa davayı reddetmekte, ret kararının temyizi üzerine ise yine esasa ilişkin nedenlerle bu kararı da bozmaktadır. Bu son bozma kararı mahkemece iptal kararı verilmesi gerekirken ret kararı verildiği anlamına gelmektedir. Oysa mahkeme bu kararı daha en başta vermiştir. Danıştay, kararın gerekçesi ile ilgili olarak farklı bir düşünceye ulaşmış ise bunu da düzelterek onama yolunu kullanarak aşma olanağına sahiptir. Bu aşamada Danıştay'ca varılan nokta aslında işin ta başında bulunulan noktadır. Nitekim, Danıştay Onikinci Dairesinin 19.1.2007 günlü E.2004/2664, K.2007/97 sayılı kararında; davacının meslekten çıkarma cezası ile cezalandırılmasına ilişkin işlemin iptali istemiyle açtığı davada İdare Mahkemesince dava konusu işlemin iptali yolundaki kararını davacının eyleminin subuta erdiği gerekçesiyle bozan Danıştay Onikinci Dairesinin kararı üzerine bozma kararına uyularak davanın reddine dair verilen kararın bu kez davacı tarafından temyizi sonucunda; davacının eyleminin verilen cezaya uyarlık göstermediği gerekçesiyle bozulmasına hükmetmiştir. Karara muhalif kalan Danıştay Onikinci Dairesi Başkanının; dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmamakla beraber Danıştayın bozma kararı doğrultusunda verilen İdare Mahkemesi kararının yeniden bozulmasının **usulî kazanılmış hak** olarak tanımlanan ilkeye aykırılık teşkil edeceği, idare mahkemesince verilen davanın reddi yolundaki karara katılmamakla birlikte anılan ilke uyarınca mahkeme kararının bozulması yolundaki çoğunluk kararına karşı olduğunu belirten ayrışık oyu usulî kazanılmış hak ilkesine ilişkin olarak yüksek yargı organının da tam bir görüş birliği içinde bulunmadığını göstermesi açısından dikkat çekicidir.

Bu önemli sorunun aşılması konusunda bir çözüm olarak idarî yargıda da hukuk yargılamasında kabul edilen usulî kazanılmış hak müessesesinin kabul edilmesi gerektiği düşünülmekte olup aşağıda bu konuya değinilecektir.

---

ve E.2004/982, K.2006/1855, 28/12/2005 gün ve E.2004/4297, K.2005/6697 sayılı kararları, Danıştay Sekizinci Dairesinin 12/2/2001 gün ve E.1999/2034, K. 2001/463, 30/9/2004 gün ve E.2003/5531, K.2004/3548, 21/2/2006 gün ve E.2005/3863, K.2006/672 sayılı kararları, Danıştay Onuncu Dairesinin 21/4/2006 gün ve E.2004/9784, K.2006/2598 ve İdari Dava Daireleri Genel Kurulunun 19/11/1999 gün ve E. 1998/431, K. 1999/1090sayılı kararı, <http://www.danistay.gov.tr/kerisim/container.jsp>

E. İDARİ YARGIDA BOZMA KARARLARI BAKIMINDAN USULİ KAZANILMIŞ HAK MÜESSESESİ

Bir davada mahkemenin veya tarafların yapmış olduğu bir usul işlemi ile taraflardan biri lehine ve diğeri aleyhine doğmuş olan ve kendisine uyulması zorunlu olan hakka “**usulî kazanılmış hak**” denilmektedir.²⁵ Kuru, hukuk yargılama usulü bakımından bozma kararı nedeniyle doğan usulî kazanılmış hakları ikiye ayırmaktadır. Bunlardan birincisi, bazı konuların bozma kararının kapsamı dışında kalması ile doğan usulî kazanılmış hak, diğeri ise bozma kararına uyulması ile doğan usulî kazanılmış haktır.²⁶ İdari yargı alanında bunların ilki kısmen onama kararı şeklinde somutlaşmakta olup burada usulî kazanılmış haktan ziyade kesin hüküm müessesesinin uygulanması söz konusudur.²⁷

Bir Yargıtay içtihadı birleştirme kararında da belirtildiği üzere; Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda “...usule ait kazanılmış hakka ilişkin açık bir hüküm konulmuş değilse de, Yargıtay’ın bozma kararının hakka ve usule uygun karar verilmesini sağlamaktan ibaret olan gayesi ve muhakeme usulünün hakka varma ve hakkı bulma maksadıyla kabul edilmiş bulunmasının yanında, hukuki alanda istikrar gayesine ermek üzere kabul edilmiş bulunması bakımından, usule ait müktesep hak müessesesi usul kanununun dayandığı ana esaslardandır ve amme intizamı ile ilgilidir. Esasen hukukun kaynağı sadece kanun olmayıp, mahkeme içtihatları dahi hukukun kaynaklarından oldukları cihetle, söz konusu usulü müktesep hak için kanunda açık hüküm bulunmaması onun kabul edilmemesini gerektirmez.”²⁸

Bilindiği üzere idari yargıda ilk derece mahkemeler 1982 yılında kurularak iki dereceli bir yapıya geçildiğinden bozmaya uyma veya ilk kararda ısrar gibi müesseseler de ancak bu tarihten sonra yargılama usulü alanına girebilmiştir. Bu nedenle bozma kararına uyulması ile birlikte usulî kazanılmış hak doğup doğmayacağına ilişkin tartışmalar da hukuk yargılamasına göre idarî yargılama alanında oldukça geç bir zamanda ortaya çıkmıştır.²⁹

²⁵ KURU, Baki, *Hukuk Muhakemeleri Usulü*, Demir-Demir, İstanbul, 2001, C.5, s.4737

²⁶ KURU, Baki, a.g.e., s.4763

²⁷ KAPLAN, Gürsel, “İdari Yargıda Usulü Kazanılmış Hak”, *Atatürk Üniversitesi, Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt, VIII, Sayı:1-2, (115-154), s.137

²⁸ 9/5/1960 gün ve 21/9 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı, RG 28.06.1960, S. 1613–1614

²⁹ KAPLAN, a.g.m., s.137

İlhami ÖZTÜRK

Bu tartışmanın bir tarafında yer alan ve idari yargılamada usulî kazanılmış hakların³⁰ tanınamayacağına ilişkin görüşü benimseyenler; her şeyden önce, usulî kazanılmış hakkın köken olarak maddi hukuktaki kazanılmış hak kavramına dayandığından yola çıkmakta ve kazanılmış hak meselesinin kamu hukuku alanında yeri olmadığını savunmaktadırlar.³¹ Bu görüş sahiplerine göre; İdari Yargılama Usulü Kanununun 20/1 inci maddesi ile idarî mahkemelere tanınmış bulunan re'sen inceleme ilkesi gereği hâkimler, tarafların iddia ve savunmalarıyla bağlı olmayıp, davanın her aşamasında gerekli görülen her türlü araştırmayı kendiliklerinden yapabilmektedirler. Bu yönüyle, ceza yargılamasına benzeyen idarî yargıda hâkimin sadece taraf iddia ve savunmalarıyla bağlı olduğu özel hukuk uyuşmazlıklarında uygulanacak nitelikteki usulî kazanılmış hak ilkesi uygulanamaz.³² Kaplan'a göre; idari yargılamada davayı taraflar değil hâkim yürütmekte ve yargılama ile ilgili pek çok durum kamu düzeninden sayılmaktadır. Örneğin, henüz istikrar kazanmış olmamakla birlikte Danıştay kararlarına göre idarî yargıda feragatin davayı sonlandırabilmesi ancak kamu yararının ağır basmadığı hallerde olanaklıdır. Kişisel menfaate kıyasla, kamu yararının ağır bastığı hallerde davacının davasından feragati, davanın ortadan kalkması sonucunu doğurmamaktadır.³³

İdari yargılama hukukuna hakim olan temel ilkelere biri olan re'sen araştırma ilkesinin ceza yargılaması ile idarî yargılama arasında bir benzerlik yarattığı ortadadır. Buna karşılık idarî yargıda davanın açılması davacının, kararın temyizi ise tarafların iradesine bırakılmıştır. Davadan feragatle ilgili olarak İdari Yargılama Usulü Kanununun 31 inci maddesi ile Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun ilgili hükümlerine atıf yapılmış olup, buna göre feragat davayı sona erdiren hallerden biridir. Feragatin, kamu yararını ilgilendiren hallerde davayı sonuçlandırmayacağına ilişkin Danıştay kararlarına rastlanmakla birlikte, görüş sahibinin de ifade ettiği üzere; bu kararlar sınırlı sayıda ve aksine içtihatlar da bulunmaktadır. Dolayısıyla re'sen araştırma

³⁰ İdare hukuku bakımından kazanılmış haklar konusunda ayrıntılı bir çalışma için bkz. OĞURLU, Yücel, *İdare Hukukunda Kazanılmış Haklara Saygı ve Haklı Beklentiler Sorunu*, Seçkin, Ankara, 2003.

³¹ KAPLAN, a.g.m., s.117

³² İdari Dava Daireleri Genel Kurulunun 3/3/2000 gün ve E. 1999/1126, K.2000/394 sayılı kararının azlık oyu, Danıştay Vergi Dava Daireleri Genel Kurulunun 21/2/1997 gün ve E. 1995/207, K. 1997/125 sayılı kararının azlık oyu, <http://www.danistay.gov.tr/kerisim/container.jsp>

³³ KAPLAN, a.g.m., s.152, Bu konuda yeni tarihli bir Danıştay kararı için bkz. Danıştay Altıncı Dairesinin 26/1/2007 gün ve E. 2006/6836, K.2007/381 sayılı kararı, <http://www.danistay.gov.tr/kerisim/container.jsp>

İdari Yargıda Temyiz İncelemesinin Usulî Kazanılmış Haklar Açısından Sınırlanması

ilkesinin mevcudiyeti veya idare hukukunun ceza hukuku gibi kamu hukuku alanında kaldığı gibi nedenler, idarî yargıda usulî kazanılmış hakların uygulanmasına engel oluşturmamalıdır.

Öte yandan, Danıştay'ın bazı kararlarında da belirtildiği üzere³⁴ mahkemelerin kesinleşmiş bozma kararına uyarak, bu karardaki usul ve esaslara uygun şekilde verdikleri kararları ile hiç Danıştay incelemesinden geçmemiş kararlarının farklı değerlendirilmesi gerektiği de ortadadır. Ancak bu farklı değerlendirme yapılırken, idare hukukunun kendine özgü yapı ve özellikleri de hatırdta tutulmalıdır. Başka bir deyişle; usulî kazanılmış hak ilkesinin katıksız uygulamalarının idarî yargının varlık nedeni olan hukuka uygun idare ilkesini yerleştirme ve hukuk devletini koruma gibi amaçları zedeleyebileceği ve bu değerlerin usule ilişkin kaygılarla göz ardı edilebileceği unutulmamalıdır. O halde hukuk yargılamasında bile çok geniş istisnalar tanınan ilke uygulamalarında oldukça dikkatli olunmalıdır. Nitekim usulî kazanılmış haklarla ilgili görüşümüzü destekler nitelikteki birçok Danıştay kararında da belirtilen endişeler nedeniyle söz konusu kavramın kullanılmasından özenle kaçınıldığı gözlenmektedir.³⁵

İdarî yargıda bozma kararları bakımından usulî kazanılmış hak ilkesinin **“belirtilen kayıtlar ile”** kabul edilmesi gerektiğine ilişkin görüşümüze karşılık sorunun yasal bir düzenleme ile çözüme kavuşturulmasına yönelik önerilere katılmamaktayız. Kazanılmış hakların fonksiyonel ve esnek niteliği³⁶ kadar idare hukukunun yukarıda anılan özellikleri, bu tür haklara hem maddi hem de usulü alanda yöneltilen eleştiriler ile bozma kararına uyulması ile oluşan usulî kazanılmış hakkın idarî yargıdaki istisnalarının çokluğu karşısında bu tür bir yasal zorunluluk getirilmesi uygulamada çok daha nitelikli ve çözümünü zor başka sorunlara neden olacaktır. Konu ile ilgili yeni bir içtihadı birleştirme kararı veya kanunun çıkması, karara dayanak alınan yasa hükmünün Anayasa Mahkemesi'nce iptal edilmesi gibi hallerle görev, süre gibi usul kurallarına aykırılık hallerinin ikinci inceleme sırasında tespit edilmesi veya re'sen araştırma ilkesi çerçevesinde yeni bir bilgi veya belgenin dosyaya girmesi halinde

³⁴ Bkz. Danıştay Vergi Dava Daireleri Genel Kurulunun 29/11/2002 gün ve E. 2002/443, K. 2002/430 ve 13/12/2002 gün ve E. 2002/563, K. 2002/490 sayılı kararları, Dördüncü Dairenin 21/9/2006 gün ve E. 2006/2008, K. 2006/1670, 9/11/2004 gün ve E. 2004/1254, K. 2004/2220 sayılı kararları, Yedinci Dairenin 10/11/1997 gün ve E. 1996/4048, K. 1997/3822 sayılı kararı, <http://www.danistay.gov.tr/kerisim/container.jsp>

³⁵ Bu kavramın açıkça kullanıldığı bir karar için bkz. İdari Dava Daireleri Genel Kurulunun 3/3/2000 gün ve E. 1999/1126, K.2000/394 sayılı kararı.

³⁶ TAN, Turgut, *İdari İşlemin Geri Alınması*, AÜSBF Yayını, Ankara, 1970, s.65

İlhami ÖZTÜRK

usulî kazanılmış hak uygulamasından söz edilemeyeceği tabiidir. Bu konuda çok daha esnek bir yapılanmanın bulunduğu hukuk yargılamasında bile, ne mevcut Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda ne de istinaf yolunun kabulü nedeniyle farklı bir sistemin benimsendiği Hukuk Muhakemeleri Kanunu tasarısında bu yönde bir düzenlemeye yer verilmemiştir.³⁷ İdari yargıda da uygulamanın hukuk yargılama usulünde olduğu gibi yasal bir zorunluluktan ziyade içtihadî yolla benimsenmesi daha uygun bir çözüm olacak ve uygulamaya gereken esnekliği sağlayacaktır.

Ancak, uzunca bir süre Başbakanlıkta bekledikten sonra yapılacak yeni çalışmalarla birlikte değerlendirilmek üzere Adalet Bakanlığı tarafından geri çekilen İdari Yargılama Usulü Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı taslağı ile 2577 sayılı Kanunun 50 inci maddesinin 2 inci fıkrasında bu yönde bir düzenleme yer almakta ve madde gerekçesinde; Danıştayın esas hakkında verdiği bozma kararlarına uyularak verilen mahkeme kararlarının temyiz incelemesinin, bozma kararındaki nedenlerle sınırlandırılması suretiyle “usulî kazanılmış hakkın korunması amaçlanmıştır.” denilmekte idi.³⁸ Yapılacak yeni kanun çalışmasında soruna aranılacak çözümün yukarıda anılan esaslar dahilinde geliştirileceği umulmaktadır.

Öte yandan; usulî kazanılmış hak ilkesinin içtihat haline gelmesinin maddi ve hukuki sebeplerde değişiklik olmaması durumunda mahkemelerce bozma kararlarına uyularak verilen kararların temyizi durumunda sonucun değişmeyeceği göz önüne alınarak davalı idarelerin yeniden temyiz yoluna başvurmaları yönündeki yaygın uygulamadan vazgeçilmesine yardımcı olacağı bir gerçektir. Bunun sonucunda yargılama masraflarının azalması ve yargılama sürecinin kısılması gibi idari yargıdan beklenen hedeflere daha kolay ulaşılacağı açıktır. Konuyu vergi yargılaması açısından somutlaştıracak olursak; 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 377 inci maddesinde; mükellefler ve kendilerine vergi cezası kesilenlerin tarh edilen vergiler ve kesilen cezalara karşı vergi mahkemesinde dava açabilecekleri, vergi dairesi başkanlıkları ile vergi dairelerinin Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığınca belirlenen tutarları aşan davalarda Gelir İdaresi Başkanlığının muvafakatını almadan vergi mahkemesi kararları aleyhine temyiz yoluna gidemeyecekleri, Gelir İdaresi Başkanlığının tespit edeceği hadlerle sınırlı olmak şartıyla muvafakat verme yetkisini vergi dairesi müdürlüklerinin taraf bulunduğu davalar için vergi dairesi

³⁷ Hukuk Muhakemeleri Kanun Tasarısı, <http://www.kgm.adalet.gov.tr/tbmmko>

³⁸ İdari Yargılama Usulü Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı, <http://www.kgm.adalet.gov.tr/iyuk.htm>

İdari Yargıda Temyiz İncelemesinin Usulî Kazanılmış Haklar Açısından Sınırlanması

başkanlıklarına veya defterdarlıklara devredebilecekleri belirtilmiştir. Ayrıca, Vergi Daireleri İşlem Yönergesinin 218 inci maddesinde; mükellefler, adına ceza kesilenler veya hakkında takibat yapılanlarca açılan davaların, vergi dairesi aleyhine karara bağlanması veya vergi dairesince açılan davanın reddi veya takdir komisyonu kararının onaylanması ile sonuçlanan vergi mahkemesi kararlarının, bölge idare mahkemesi veya Danıştay nezdinde dava konusu edilmelerinde fayda veya gerek görülmediği takdirde bu kararlar itiraz veya temyiz edilmeyerek belli esaslar dahilinde hıfza kaldırılacağı düzenlemesine yer verilmiştir.

Vergi mahkemesi Danıştayın ilgili dairesinin bozma kararı karşısında eski kararında ısrar etmeyerek, bozma kararı doğrultusunda karar verir ise, mahkemenin Danıştay'ın bozma esaslarına uyularak hüküm verilmiş olması şartıyla bu karara karşı temyiz yoluna gidilmeyerek kararın hıfz edilmesi yargılama süresini kısaltarak hükmün daha çabuk kesinleşmesini, yargılama giderlerinin ve Danıştayın iş yükünün artmamasını ve mükellef ile vergi idaresi arasındaki ihtilafın gereksiz yere uzamamasını sağlayacaktır. Tüm bunlara rağmen usulî kazanılmış hak ilkesinin yerleşik içtihat haline dönüşmemiş olması nedeniyle uygulamada vergi daireleri Danıştayın bozma kararı doğrultusunda verilen vergi mahkemesi kararlarını yetkili mercilerin onayı alınarak hıfza kaldırma yoluna gitmeyip yeniden temyiz etmektedirler.

F. SONUÇ

İdari yargı düzeninin ilk derece mahkemelerince kesinleşmiş bozma kararına uyularak, bu karardaki usul ve esaslara uygun şekilde verilen kararlar ile hiç Danıştay incelemesinden geçmemiş kararların temyizi halinde Danıştay tarafından yapılacak inceleme ve değerlendirme farklı esaslara göre yapılmalıdır.

Makul sürede yargılanma hakkı, usul ekonomisi ilkesi, yargılamanın kesin hükme ulaşma gayesi, hukuki istikrar ve güven ilkesi gibi ilkeler de, işin doğası da bunu gerektirmektedir. Genel ilke olarak benimsenmesi gereken bu sonucun uygulamaları, idare hukukunun kendi yapısı ve özellikleri de dikkate alınarak her durum için kesin, keskin ve mutlak değil, gereken esnekliği içerecek şekilde ve uyuşmazlığın öznel koşullarına göre yapılmalıdır. İdarî yargının başta hukuka uygun idareyi oluşturma amacı olmak üzere kendine has özellikleri hep hatırdta bulundurulmalı, usule ilişkin kaygılar ile yargılamanın gerçeği bulma amacı arasındaki hassas denge gözetilmelidir. Sorunun

İlhami ÖZTÜRK

yasal düzenlemeden ziyade içtihadî yolla çözümünü zorunlu kılan bu durum ise tabii olarak uygulamanın oturtulması sürecini uzatacaktır.

Sürecin başarı ile sonuçlanması ve sistemin oturtulması yolunda her düzey ve derecedeki yargı mensuplarına büyük rol düştüğü unutulmamalıdır. Zira; kararın çerçevesini çizecek olan sadece temyiz mercii olan Danıştay daireleri değil, özellikle ısrar hakkını kullanmak suretiyle o daireleri belli çerçevede hareket etmeye zorlayacak olan mahkemeler ve mahkemeler önünde hak arayan taraflar ile bu tarafların vekil ve temsilcileridir.

KAYNAKÇA

- ALTAY, Evren, İdari Yargı Kararlarının Uygulanmamasından Doğan Uyuşmazlıklar, Turhan Kitabevi, Ankara, 2004
- COŞKUN, Sabri, KARYAĞDI, Müjgan, İdari Yargılama Usulü, Seçkin, Ankara, 2001
- ÇAĞLAYAN, Ramazan, İdari Yargıda Kanun Yolları, Seçkin, 2002, Ankara
- GÖZÜBÜYÜK, Şeref, “İdari Yargıda Kararın Düzeltilmesi”, AÜSBFD, 1965, C.XX, S.4
- GÖZÜBÜYÜK, Şeref, Yönetmelik Yargı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2006
- GÖZÜBÜYÜK, Şeref-DİNÇER, Güven, İdari Yargılama Usulü, Turhan Kitabevi, Ankara, 1996
- İNAN, Kubilay, Ceza Yargılamasında Yasa Yolları, Seçkin, Ankara, 2006
- KAPLAN, Gürsel, “İdari Yargıda Usulü Kazanılmış Hak”, Atatürk Üniversitesi, Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt, VIII, Sayı:1-2, (115-154)
- KONURALP, Haluk, İcra Takibinden Önce Açılan Menfi Tespit Davasında Yetkili Mahkeme, <http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-arsiv/AUHF-1982-1987-39-01-04/AUHF-1982-1987-39-01-04-Konuralp.pdf>
- KURU, Baki, Hukuk Muhakemeleri Usulü, Demir-Demir, İstanbul, 2001, C.5
- OĞURLU, Yücel, İdare Hukukunda Kazanılmış Haklara Saygı ve Haklı Beklentiler Sorunu, Seçkin, Ankara, 2003
- ONAR, Sıddık Sami, İdare Hukukunun Umumi Esasları, 3. Bası, İstanbul, 1966, C. III
- SOYASLAN, Doğan, Ceza Muhakemesi Usulü Hukuku, Yetkin, Ankara, 2000
- TAN, Turgut, İdari İşlemin Geri Alınması, AÜSBF Yayını, Ankara, 1970
- TANRIVER, Süha, “Hukuk Yargısında Etkinliğin Sağlanması İçin Alınması Gereken Önlemler Üzerine” Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2000, C. 49, S. 1-4

BOŞ